

TV-URHEILUA JULKISIN VAROIN JA KAUPALLISESTI: VERTAILEVA TUTKIMUS YLEN JA C MOREN QATARIN VUODEN 2022 MM-JALKAPALLON STUDIOLÄHETYKSISTÄ

Vesa Kortelainen, LitK, maisteriopiskelija, liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto. vesa.v.kortelainen@student.jyu.fi.

Antti Laine, LitT, liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto.

Mihály Szeróvay, LitT, liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto.

TIIVISTELMÄ

Kortelainen, V., Laine, A. & Szeróvay, M. Tv-urheilua julkisin varoin ja kaupallisesti: vertaileva tutkimus Ylen ja C Moren Qatarin vuoden 2022 MM-jalkapallon studiolähetystistä. Liikunta & Tiede 62 (1), 101-110.

Television urheilulähetysten studio-osuuksia ei ole Suomessa aiemmin juuri tutkittu. Tässä vertailevassa tutkimuksessa selvitämme julkisen palvelun Ylen ja kaupallisen C Moren Qatarin vuoden 2022 jalkapallon miesten MM-kisojen television studiolähetysten eroja ja yhtäläisyyksiä. Tutkimusaineisto koostuu 12 Ylen ja kymmenestä C Moren televisioiman ottelun studiolähetyksestä. Aineisto on analysoitu määrällisesti studiolähetysten sisällön analyysiin kehitetyllä mittarilla. Analyysi on tehty jaotellen aineisto segmenteiksi nimetyiksi havaintoyksiköiksi (n = 744), jotka on luokiteltu mittarin sisältämien muuttujien mukaisesti.

Ylen studiot olivat tyyliltään journalistisempia ja niistä heijastuivat yleisradiotoiminnassa tärkeinä pidetyt kulttuuris-moraaliset periaatteet, kun sen lähetyksissä käsiteltiin selvästi enemmän muun muassa poliittisia aiheita ja kiistanalaisten kisojen taustoja. C Moren nopeatemposemmissa studioissa näyttivät puolestaan painottuvan viihdearvot ja kaupalliset periaatteet, mikä näkyi esimerkiksi tähtien ja persoonien korostumisena. Kisojen ympärillä puhuttaneiden, pääosin kielteisten, yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittely väheni kummallakin kanavalla turnauksen edetessä.

Asiasanat: urheiluohjelmat, urheilujournalismi, vertaileva tutkimus, sisällönanalyysi

ABSTRACT

Kortelainen, V., Laine, A. & Szeróvay, M. Sports from public and private broadcasters: Comparing Finnish television's studio coverage of FIFA World Cup Qatar 2022. Liikunta & Tiede 62 (1), 101-110.

Little academic research has been conducted to quantitatively analyse and compare studio coverage of TV sports on different networks in Finland. In this comparative study, we aim to discover differences in public service broadcaster Yle's and privately owned C More's studio coverage of the FIFA World Cup Qatar 2022. Our sample consists of studio coverage of 12 matches televised by Yle and ten by C More. To conduct a content analysis, we developed a meter for quantitatively analysing studio coverage of TV sports and classified each segment (n = 744) within the variables of our meter.

Yle took a more journalistic approach to covering the event by placing greater emphasis on political topics and controversial issues surrounding the tournament. This implies a focus on cultural and moral principles essential to public service. In contrast, C More's coverage was fast-paced and focused more on entertainment values, with a greater emphasis on stars and personalities, reflecting commercial interests. As the competition advanced, the coverage dedicated to sociopolitical issues decreased on both networks.

Keywords: sports programmes, sports journalism, comparative research, content analysis

JOHDANTO

Qatarissa vuonna 2022 järjestetty miesten jalkapallon MM-turnaus oli ensimmäinen, jonka televisioinnista Suomessa ei vastannut yksin julkisen palvelun Yleisradio (Yle). Noin kolmasosa turnauksen otteluista nähtiin kaupallisen MTV:n kanavilla. Suosittujen urheilutuotteiden lähetysoikeuksien hintojen noustessa oikeuksien jakamisesta eri media-yhtiöiden kesken on tullut yleisempää. Yksityiset toimijat kiinnostuivat urheilutapahtumien lähetysoikeuksien hankkimisesta tv-markkinoiden sääntelyn höllennyttyä Euroopassa 1980-luvulla (Alkio 2023, 38). Suomessa monopoliasemansa 1990-luvulla menettänyt ja kaupallisten radio- ja tv-kanavien kanssa kilpasille joutunut Yle (Herkman 2005, 58) koki saman vuosikymmenen alussa ensimmäiset tappionsa kilpailuissa urheilutapahtumien lähetysoikeuksista (Sirkiä-Jarva 2007, 469). Ylen urheilutarjonta alkoi olennaisesti supistua kuitenkin vasta 2010-luvulla, sillä yhtiö välitti esimerkiksi jääkiekon miesten MM-kisat vuoteen 2011 saakka lukuun ottamatta vuosia 1992–1994, jolloin lähetysoikeudet olivat kaapeliyhtiö PTV:llä. Olympiakisojen lähetysoikeuksia Yle jakoi kaupallisen kanavan kanssa ensimmäistä kertaa vasta vuonna 2018. (Laine 2025.)

Urheilun lähetysoikeudet ovat haluttuja, vaikka media-yhtiöiden näkökulmasta niiden hankkiminen ei usein vaikutaakaan taloudellisesti järkevältä (Rowe 2003, 74). Syy kiinnostukselle on ilmeinen. Suomessakin iso osa vuoden seuratuimmista tv-ohjelmista on suoria urheilulähetyksiä. Vain Euroviisu- ja urheilulähetykset yltyvät Linnan juhlien eli itsenäisyyspäivän vastaanoton lähelle vuoden katsotuimpia tv-ohjelmia listatessa. Tästä on kuitenkin seurannut se, että media-yhtiöt ovat viime vuosina maksaneet Suomessa suosituimpien urheilutapahtumien lähetysoikeuksista suhteessa tulovirtoihin liian korkeita hintoja, mikä on osaltaan ajanut yhtiöitä taloudellisiin vaikeuksiin (ks. Laine 2025).

Median konvergenssikehitys teknologioiden lähentymisenä on nostanut mediasisältöjen arvoa, kun ne voivat kasvanneiden välityskanavien lukumäärän ja välityskyvyn ansiosta tavoittaa entistä suurempia yleisöjä. Kysytyimpien sisältöjen omistajat kykenevät pitkälti sanelemaan niiden hinnan, minkä vuoksi myös jalkapallon MM-kisojen lähetysoikeuksista on tullut massiivista liiketoimintaa. (Nieminen & Pantti 2012, 70.) Esimerkiksi vuonna 2022 kansainvälinen jalkapalloliitto Fifa ansaitsi television lähetysoikeuksista lähes kolme miljardia dollaria puhdasta tuloa, mikä muodosti yli puolet organisaation vajaan 5,8 miljardin dollarin tulovirroista (Fifa Annual Report 2022).

Tunteisiin vetoavuuteen tenhonsa perustavien urheilun mediaesitysten takaa löytyvät urheilun katto-organisaatioiden, kisaisäntien, seurojen, sponsorien ja median muodostamat urheilun tuotantokoneistot, joilta vaaditaan suosiollisen medianäkyvyyden takaamiseksi saumatonta yhteistoimintaa (Kolamo 2018, 11–14, 234). Jalkapallon MM-kisojen kaltaisissa mediatapahtumissa tuotetaan aktiivisesti tietynlaisia todellisuuksia. Yleensä tapahtuman omistajan ehdottamaa tapahtuman määritelmää sekä sen dramaturgiaa tuetaan vahvasti ja kyseenalaistamatta. (Ks. Dayan 2009, 25–26.) Kisojen audiovisuaalisesta ilmeestä ja tv-lähetyksen estetiikasta päättää viime kädessä Fifa, jolla on ylin valta myös kisojen yleisessä organisoinnissa ja kaupunkitilojen uudelleen rakentamisessa. Television kisalähetyksissä toistuu samankaltaisena pysyvä dramaturginen formaatti, otteluiden

spekuloimisineen. (Kolamo 2014, 32–34.) Erilaisia kriittisiä kannanottoja ja poikkeamia tv-kerronnassa voidaan pitää Fifan ja kisaisännän näkökulmasta ei-toivottuina dramaturgisina murtumina (Kolamo & Levä 2022).

Kisaisännän harteilla ovat tapahtuman riskit ja kustannukset sekä tapahtumapaikkojen ja muiden rakenteellisten edellytysten tarjoaminen (Kolamo 2014, 33). Urheilun megatapahtumien järjestämistä tavoittelevien tahojen määrä on laskenut, mitä selittää osaltaan kansainvälisten urheilujärjestöjen korruptio sekä kisojen kalleus ja lisääntynyt tietoisuus tapahtumien taustalla vallitsevista yhteiskunnallisista epäkohdista (Kolamo 2018, 20). Tiukasti tapahtuman omistajan määräysvallassa olevien, paljon työvoimaa ja julkisia resursseja vaativien, urheilun megatapahtumien isäntinä on 2000-luvulla nähty useita ihmisoikeuksia polkevia epädemokraattisia valtioita (ks. Foley ym. 2011). Esimerkiksi Kiina on järjestänyt kahdet olympialaiset (2008 ja 2022) ja Venäjä yhden olympialaiset (2014) sekä Fifan miesten MM-kisat (2018). Vuoden 2022 Fifan MM-kisojen myöntäminen Qatarille oli siten osa kyseenalaista jatkumoa.

Fifan MM-kisojen järjestämiseen liittyviä vaatimuksia ei nieltäisi oikeusvaltioissa ilman kompromisseja, mutta mittavista yhteiskunnallisista epäkohdistaan tunnetulle ja soraaänet tehokkaasti vaientavalle, autoritaariselle ja epädemokraattiselle Qatarin valtiolle ne eivät olleet ongelma (Kolamo & Levä 2022, 87). Kun Qatar on pyrkinyt maalamaan itsestään kuvaa modernina ja kyvykkäänä, yhteistyöhön pystyvänä kansainvälisenä hyväntekijänä, maan huono ihmisoikeustilanne ja korruptioepäilyt ovat näyttäneet epärehellisyydestä ja myötätunnon puutteesta kielivinä mainehaittoina (Brannagan & Giulianotti 2015). Arabian niemimaan kuumien ilmaston takia epätyypilliseen aikaan marras-joulukuussa pelattujen vuoden 2022 MM-kisojen taustalla suurimpia kiistanaiheita olivat muun muassa epäilykset korruptiosta kisaisännän valintaprosessissa, turnaukselle puitteita rakentaneiden siirtotyöläisten kaltoinkohtelu lukuisine kuolonuhreineen ja uusia ilmastoituja stadioneita vaatineen tapahtuman ympäristövaikutukset (ks. Paché 2022, 26–27).

Poikkeuksellisen räikeät epäkohdat Qatarin MM-turnauksen taustalla lietsoivat entisestään, etenkin Ylen kohdalla, julkisuudessa käytyä ohjelmaliittistä keskustelua. On väitetty, etteivät kansainväliset urheilutapahtumat tarjoa julkisen palvelun toiminnalle asetettuja lakisäätteisiä periaatteita toteuttavaa ohjelmaa varsinkaan, kun ne olisivat yleisön ulottuvilla myös yksityisten toimijoiden välittämänä (Alkio 2023, 238). Toisaalta, mikäli yleisradioyhtiöiden ei sallittaisi esittää kansainvälisten urheilutapahtumien kaltaisia suuren yleisön suosimia ohjelmia, olisi niiden vaikea pysytellä relevantteina ja toteuttaa yhteiskunnallisesti merkittävää tehtäväänsä (Tjernström & Tjernström 2008). Moniarvoisen mediatarjonnan ylläpitäminen sekä kansansivistyksen, kansanvallan ja keskustelevan kansalaisyhteiskunnan palveleminen ei kuitenkaan ole vain yleisradioyhtiöiden vastuulla, vaan myös yksityisen mediasektorin tehtävä (Alkio 2023, 227–229).

Kotimaisessa urheilujournalismin tutkimuksessa on tähän saakka pitäydytty pitkälti painetun median sisällöissä ja audiovisuaalisten aineistojen tutkimuksessa on keskitytty urheilun uutisohjelmiin. Hieman toisenlaisesta näkökulmasta jalkapallon MM-kisalähetyksiin ovat aiemmin perehtyneet

Kolamo (ks. esim. 2014) ja Salomaa (2019). Ensin mainitun väitöskirjan tutkimuskohteena on vallan toimintalogiikka jalkapallon miesten MM-kisoissa (Kolamo 2014). Jälkimmäisen väitöskirjan keskiössä on median ja katsojan väliset suhteet, joita lähestytään television ja Twitterin (nykyisin X) vuorovaikutusta ja katsojien mediatapahtumaan osallistumista tutkimalla (Salomaa 2019).

Fokuksemme on jalkapallon miesten MM-kisalähetysten studio-osuuksissa. Tutkimus on toteutettu vertailevalla otteella ja aineisto analysoitu määrällisen sisällönanalyysin keinoin, joskin laadullisilla tulkinnoilla on ollut suuri merkitys aineiston mittaamisessa ja analyysin syventämisessä. Tutkimustehtävänä on Ylen ja C Moren kisastudioiden ominaispiirteiden, erojen ja yhtäläisyyksien hahmottaminen. MTV:n maksukanava C Morella nähtiin samat otteelluohjelmat kuin MTV:llä, mutta hieman kattavammin ja ilman mainoskatkoja.

TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Whannelin mukaan televisourheilussa kohtaavat draaman, kevyen viihteen ja journalismin käytänteet, jotka muodostavat tv:n eri ohjelmamuotojen ja -genrejen sijoittamiselle varatun kolmion kulmat. Urheilu sijoittuu kolmion keskelle, draaman, viihteen ja journalismin leikkauspisteeseen. Draama rakennetaan tarinankerronnan konventioin. (Whannel 1992, 60–62.) Urheilutapahtumat eroavat monista muista narratiiveista lopputuloksen arvaamattomuuden myötä, mikä luo tilauksen studioissa tapahtuville ennako- ja jälkianalyysille (ks. Kolamo 2014, 202).

Jalkapallostudioiden alkuperä on vuoden 1970 Meksikon MM-kisoissa, joiden aikana kaupallinen ITV esitteli brittiläiseen televisioon uuden formaatin, kun sen kisalähetyksissä otteluista keskusteltiin pelaajien ja managerien muodostamassa asiantuntijapaneelissa (Boyle 2006, 74). Suomessa kisastudiot tulivat osaksi tv:n urheilulähetysiksi vasta kaksi vuosikymmentä myöhemmin (Sirkkiä-Jarva 2007, 474). Vuosien saatossa otteluja edeltävistä ja niiden jälkeisistä ohjelmasisällöistä on tullut entistä merkittävämpiä, minkä vuoksi tv-lähetykset jalkapallon arvokisoista ovat aiempaa pidempiä (Horky 2011). Samalla viihteellisten sisältöjen merkitys on kasvanut kriittisen journalismin ja kovien uutisten kustannuksella (Horky 2011; Horky ym. 2020).

Journalismissa ja television uutismaisemassa paikkansa vakiinnuttaneet asiantuntijamielipiteet ovat olennainen osa urheilun journalistista diskurssia, vaikka niissä ei aina olekaan kyse journalismista (Boyle 2006, 74). Erityisesti vapaasti katseltavien kanavien kisalähetysten äärelle löytävät sekä lajientusiastit että satunnaiskatsojat. Heterogeenisten yleisöjen kasaamiseksi ja otteessa pitämiseksi tv:n urheilulähetyksissä on soviteltava ristiriita asiantuntijien ja populaarien esitystapojen välillä (Whannel 1992, 37–38).

Urheiluohjelmissa voi havaita humoristista otetta, joka poissulkee vaihtoehtoisia ilmaisutapoja esimerkiksi perustuessaan tyypillisesti miehisenä pidettyyn kulttuuriseen pääomaan, urheilutietämykseen. Pinnalliseen ja ironian varjolla tapahtuvaan, nenäkkääseen ja kansanomaiseen vit-sailuun saattaa samalla hukkoa mahdollisuus terävään ja aidosti satiiriseen huippu-urheilun maailman epäkohtien tarkasteluun. (Ks. Whannel 2002, 198–200.) Yleisesti ottaen kompleksisten yhteiskunnallisten prosessien käsittelyn sijaan yksinkertaisten ja henkilöityjen esitysten on nähty ole-

van markkinaorientoituneiden medioiden suosiossa (Niemi-nen & Pantti 2012, 39).

Yksityisten medioiden toimintaa ohjaavatkin vahvemmin kaupalliset periaatteet siinä missä yleisradioyhtiöiden toiminnassa painottuu joukkoviestinten kulttuuris-moraalinen tehtävä. Kulttuuris-moraalisesta näkökulmasta arvokkaana pidetty ei ole välttämättä taloudellisesti kannattavaa, ja kaupallisesti kannattava voi olla kulttuuris-moraalisesta näkökulmasta arveluttavaa. (Ks. Nieminen 2002, 7.) Lünich kollegoineen (2021) tutki saksalaisten yleisradioyhtiöiden ARD:n ja ZDF:n televisiolähetysiksi vuoden 2016 Rio de Janeiron olympialaisista. Tutkijoiden mukaan dualistisen strategian omaksuneet tv-yhtiöt käyttivät velvoitteidensa mukaisesti huomattavasti aikaa tapahtuman varjopuolien käsittelyyn itse urheilun ja viihteellisempien oheisisältöjen rinnalla. Ratkaisu ei tyydyttänyt yleisön toiveita, sillä eri katsojaryhmät tv-urheilun ahkerista kuluttajista olympialaisten katselusta kiinnostumattomiin eivät olisi kaivanneet lähetysiin runsasta yhteiskuntakriittisten aiheiden ja niihin kietoutuvien kielteisten ilmiöiden käsittelyä. (Lünich ym. 2021.)

Koska yleisradioyhtiöissä ja kaupallisissa medioissa sisältöjä tuotetaan osin erilaisia periaatteita painottaen, kiinnitämme tutkimuksessamme erityishuomiota siihen, mitkä ovat merkkejä viihteellisestä ja toisaalta journalistisesta tyylistä television urheiluohjelmissa. Viihde laajassa merkityksessään leimaa suurta osaa televisio-ohjelmista eikä sulje pois journalismin samanaikaista läsnäoloa. Draaman, viihteen ja journalismin muodostamassa kolmiossa viihteen kulma on ymmärrettävä showbisnes-käytänteisiin assosioituvana kevyenä sisältönä. Persoonien ja tähtien varaan rakentuvilla speaktaakkeleilla palvellaan television viihdearvoja ja pyritään laajan yleisön suosioon. (Ks. Whannel 1992, 60–63, 92.) Urheiluohjelmien studio-osuuksissa tällaisen voi ajatella näkyvän ainakin kahdella tapaa.

Yhtäältä sovitellakseen asiantuntivuuden ja populaariuden välistä ristiriitaa asiantiolla on taipumus esittää asiantuntijat tähtinä ja tähdet asiantuntijoina (ks. Whannel 1992, 122–123). Erityisesti tähtiurheilijoiden identiteetit ovat median viihdespektaakkeleihinsa kaipaamia aineksia (Whannel 2002, 197), mutta myös urheilun ulkopuolelta tuttuja kuuluisuuksia hyödynnetään tähtietosta tottelevassa tv-urheilussa viihdearvon lisäämiseksi (Whannel 1992, 112–113). Toisaalta televisiossa urheilutapahtumasta on tapana rakentaa yksilöiden tunnepitoista draamaa (Hietala 1996, 110–111). Samastumisen kokemusta ja jännityksen tuntua rakennetaan lähi- ja hidastuskuvien sekä juorujen ja tilastojen avulla myös studio-osuuksissa, joissa katsojat tutustutetaan kiinnostaviin yksilöihin ja heidän ominaisuuksiinsa (Kolamo 2018, 75).

Korostuneimmin urheiludraaman hahmot ja narratiivit tuodaan yhteen huippuhetkiin keskittyvissä kohokohtapätkissä, jotka alleviivaavat tv-urheilun individualistista luonnetta (Whannel 1992, 101–103). Näistä dramaattisimmat jättävät jälkensä populaariin televisuaaliseen muistiin kultaisina hetkinä, joiden nostalgisointi herkistää urheilun ystäviä (Kolamo 2018, 90). Jalkapallon MM-kisalähetyksissä harrastettava muistelutyö pitää monesti yllä tapahtuman tuotantokoneiston hegemonista asemaa, kun muistot sijoitetaan tuotantokoneiston tavoitteita tukevaan tarinamuottiin (Kolamo 2014, 229–230). Julkisivun takaiset vääryydet ja

kähminät sekä tapahtuman negatiiviset ideologiset seuraukset tahtovatkin jäädä peittoon, kun ihmiset haluavat osallistua jalkapallokarnevaaliin (Kolamo & Levä 2022, 88). Vielä Ylen Etelä-Afrikan vuoden 2010 jalkapallon miesten MM-kisalähetyksissä ei käsitelty tapahtuman epäkohtia (Kolamo 2014, 107), mutta sen jälkeen valtamedian on toivottu valaisevan enemmän ja kriittisemmin megatapahtumien synnyttämiä yhteiskunnallisia epäkohtia karnevalististen puhetapojen rinnalla (Kolamo 2018, 56). Tämän toivomuksen täyttämässä avainasemassa ovat journalistimin käytänteet.

Urheilun esittämisessä korostuvat journalistisesta näkökulmasta välittömyys, spontaanius ja ennakoimattomuus. Urheilutapahtumien televisiossa välittämisen journalistisia käytänteitä ovat puolueettomuus, neutraalius, tasapaino ja objektiivisuus. (Whannel 1992, 60–62.) Koska etenkin television tapahtumaurheilussa journalistiset arvot jäävät usein viihdearvojen varjoon, on syytä luoda katsaus television urheilujournalismin erityispiirteisiin.

Urheilujournalismi on esimerkiksi kulttuuri- talous-, tie- de- ja viihdejournalismin tavoin oma journalismin lajinsa. Journalismin tavoitteena on esittää suurille joukoille tarkoitettuja ja ajankohtaisia asiat totuudenmukaisesti ja faktoihin perustuen. Journalistinen kulttuuri muokkautuu kuitenkin omanlaisekseen eri viestintävälineissä. (Laine 2023a, 3–4.) Kun urheilu on muuttunut tv-viihteeksi, on tapahtuman myymisestä tullut osa urheilujournalismia (Boyle 2006, 174). Samalla kaupallisuus ja viihteellisyys on altistanut urheilujournalismin runsaalle kritiikille. Urheilun yhteiskunnallisten yhteyksien huomiotta jättäminen, epäanalyttisyys ja kriittittömyys on luettu urheilujournalismin heikkouksiin. Kuitenkin nykyään myös urheilutapahtumien yhteiskunnallisia ulottuvuuksia ja kielteisiä ilmiöitä tarkastellaan aiempaa näkyvämmiin ja kriittisemmin. Esimerkiksi ihmisoikeus- ja ympäristökysymyksiin on tartuttu terävämmiin, kun historiallisesti urheiluliikkeen sisältä nousut urheilutoimittajakunta on ottanut etäisyyttä raportoinnin kohteeseensa. (Laine 2023b, 4–5.) Urheilutapahtumien tv-lähetyksissä kynnys urheilumaailman ilmiöiden yhteiskuntakriittiseen tarkasteluun on kuitenkin kaupallisista syistä korkea.

Kun televisioyhtiö on päättänyt käyttää urheilutapahtuman lähetysoikeuksiin miljoonia, urheilutoimittajat toimivat osana mediaurheilun tuotantokoneistoa. Silloin työnkuvaan ei kuulu – etenkin kaupallisissa medioissa – epäkohtien penkominen tai muukaan katsojille myytävän tuotteen kritisointi, vaikka urheilusuorituksien arvostelu ja jännitteiden luominen onkin suotavaa. (Laine 2023b, 5.) Yhteiskuntakriittisten näkökulmien sijaan urheilutuotteita myydäkseen valtajulkisuus viihdyttää rakentamalla tunteisiin vetoavia sankari- ja antisankaritarinoita (Kolamo 2014, 107–108). Tässä suhteessa Qatarin kisojen problemaattisuus haastoi poikkeuksellisella tavalla kotimaista urheilujournalismia Ylen ja C Moren kisalähetyksissä, etenkin kun vakiintuneiden käytänteiden ja diskursiivisten tapojen muuttaminen tiedetään hankalaksi (ks. Kolamo 2014, 213).

Qatarin MM-kisojen alla pohjoismaisissa medioissa vakuuteltiin sitoutumista myös tapahtuman problemaattisista aspekteista raportointiin. Norjalaisten ja tanskalaisten iltapäivälehtien sekä tv-yhtiöiden kisoja käsitteleviä sisältöjä analysoineissa tutkimuksessa tunnistettiin kaksi erilaista

diskursiivista vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa esitetty kritiikki oli kärkkäämpää Fifaa, tapahtuman järjestäjiä ja kisoihin protestoimatta osallistuvia joukkueita kohtaan. Toisessa vaiheessa kriittisiä juttuja esiintyi vähemmän ja niiden argumentaatio muuttui reflektiivisemmäksi ja kritiikki rakentavammaksi, kun moralisoinnin sijaan keskityttiin enemmän siihen, mitä erityisesti Fifassa olisi tehtävä muutoksen aikaansaamiseksi. Tutkijat uskovat pohjoismaisessa mediassa esiintyneen kriittisen kommentoinnin osaltaan jatkossa edesauttavan ihmisoikeuksien parempaa toteutumista urheilun megatapahtumia järjestettäessä. (Hornmoen & Knudsen 2024.)

TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -MENETELMÄT JA -AINEISTO

Qatarin MM-kisojen 64 ottelusta 42 nähtiin Ylen ja 22 MTV:n ja C Moren välittämänä. Tutkimusaineistomme koostuu yhteensä 22 ottelun studiolähetyksistä, joiden yhteiskesto on lähes 25 tuntia (24.41.55). Sisällytimme mukaan kaikki alkulohkovaiheen ensimmäisen kierroksen otteluiden studiot, joista Yle esitti yhdeksän ja C More seitsemän, sekä kuuden pudotuspelivaiheen ottelun studiot – kolme kummaltakin kanavalta. Työekonomisten syiden lisäksi pyrimme aineiston rajaamisella varmistamaan Ylen ja C Moren lähetysten sisältöjen vertailukelpoisuuden. Rajauksemme takasi sen, että kummallakin kanavalla esitettyjen studiolähetysten ottelut olivat merkitykseltään samankaltaisia ja niissä pelasi sekä jalkapallon suurmaita että vähemmän tunnettuja ja maajoukkueita.

Mittarin määrällistä sisällönanalyysia varten kehitimme Ylen ja C Moren MM-kisastudioiden sisältöjen pohjalta aineistolähtöisesti, mutta mahdollisuuksien mukaan haimme teoreettista tukea aiemmista määrällisistä urheilumediatutkimuksista (ks. Horky 2011; Horky ym. 2020; Laine 2011). Mittarin kehittäminen oli tutkijoiden kesken iteratiivinen eli toistuva prosessi, josta päävastuun kantoi yhteisen iteraation pohjalta tutkimuksen ykköskirjoittaja. Hän myös vastasi yksin mittauksista. Kooste mittarin muuttujista luokkineen löytyy liitteestä 1.

Vaikka kutsumme käyttämämme menetelmää määrälliseksi sisällönanalyysiksi, on syytä korostaa analyysiprosessin sisältäneen myös laadullisia työvaiheita (ks. Seppänen 2005, 145). Määrällisen analyysin taustalla oleva aineiston luokittelu perustuu laadullisille tulkinnoille. Lisäksi tarkemman käsityksen luominen studiosisällöistä sekä niiden eroista ja yhtäläisyyksistä on vaatinut laadullisia huomioita ja niiden sanoittamista, mikä on ollut avainasemassa myös tutkimustulosten pohdinnan syventämisessä.

Analyysimme havaintoyksikköjä, joihin liittyvinä tiedot tutkittavista ilmiöistä kirjataan ylös (ks. Pietilä 1976, 102), ovat segmentit. Segmenteillä tarkoitamme tv-lähetyksissä äänen ja kuvan muodostamia yhtenäisiä ja suhteellisen lyhytkestoista kokonaisuuksia (ks. Ellis 1992, 112,116). Segmentejä sisältyi aineistoomme yhteensä 744.

Segmenteillä on mittarissa viisi tunnistemuuttujaa (numero, kanava, ottelu, studio-osuus ja aikaväli videossa) ja neljä sisältömuuttujaa (esitysmuoto, aihealue, henkilö- tai tilannelähde ja kesto). Sisältömuuttujien arvoja nimitämme luokiksi, joiden mittausta perustuu kesto lukuun ottamatta laatuero- eli nominaaliluokitteluun (ks. Seppänen 2005, 152–153). Määrällinen vertailu pohjautuu puolestaan seg-

menttien keston perusteella eri luokkien esiintyvyydelle laskettuihin prosenttiosuuskaukiin. Yksin segmenttien lukumäärän kautta tapahtuva vertailu olisi ollut analyysin luotettavuuden näkökulmasta ongelmallista, sillä aineiston määrä Ylen ja C Moren välillä oli sekä ajallisesti (Yle, 11.51.48; C More, 12.50.07) että segmenttien määrällä mitattuna erilainen (Yle, 242; C More, 502).

Määritimme kullekin segmentille luokan koodaus- eli luokitusyksikön perusteella. Luokitusyksikkö on se havaintoyksikön osa, jonka perusteella havaintoyksikkö saa tietyn muuttujan arvon (Seppänen 2005, 152). Esimerkiksi henkilö- tai tilannelähdemuuttujan määritimme segmentissä äännessä olleiden henkilöiden aseman perusteella. Esitysmuoto- ja aihealuemuuttujien suhteen luokitusyksikkö ei ollut aina yhtä selvärajainen, mutta luokkien luotettava määrittäminen onnistui erilaisten audiovisuaalisen kokonaisuuden sisältämien elementtien perusteella. Sekä esitysmuoto- että aihealuemuuttujien kohdalla kiinnitimme segmentissä huomiota esimerkiksi puheen sisältöön, äänimailmaan ja visuaaliseen tyyliin. Lisäksi esitysmuodon osalta luokitusyksikkönä toimi muun muassa segmentissä esiintyneiden henkilöiden sijoittuminen studiossa tai sijainti muualla.

Sijoitimme jokaisen segmentin muuttujakohtaisesti vain yhteen luokkaan. Segmentin rajojen määrittäminen perustui esitysmuotomuuttujaan, sillä aihealueiden perusteella tämä olisi ollut liian sekavaa studiokeskustelujen rönsyillessä. Mikäli esitysmuodot ja aihealueet sekoittuivat saman segmentin sisällä niin, ettemme kyenneet luotettavasti erottamaan segmentin ensisijaista luokkaa, sijoitimme sen luokkaan sekalainen. Pitääksimme sekalainen-luokan mahdollisimman pienenä, sovelsimme aihealueiden ja myös paikoin esitysmuotojen kohdalla luokituskriteeriä, jonka mukaan vähintään kaksi kolmasosaa segmentin kestosta kattanutta aihealuetta pidettiin sen ensisijaisena luokkana. Tällaisella ratkaisulla selkeytimme mittaustyötä, jotta se olisi mahdollista toistaa onnistuneesti.

Mittarin laatiminen sekä aineiston luokittelu ja mittaaminen on tarkkaa työtä, joka vaatii onnistuakseen seikkaperäisten luokitteluperiaatteiden vahvaa sisäistämistä. Määrällisessä sisällönanalyyssissa aineiston luokittelun johdonmukaisuus, yksiselitteisyys ja toistettavuus vaikuttavat ratkaisevasti tutkimuksen satunnaisvirheettömyyteen, jota kuvataan reliabiliteetin käsitteellä (ks. Seppänen 2005, 154). Tutkimuksen reliabiliteettia testataksemme aineiston luokittelun ja mittaamisen tehnyt tutkija luokitteli ja mittasi uudestaan kuuden ottelun studiolähetyksistä koostuneen ja lähes seitsemän tunnin mittaisen satunnaisotoksen, kun koko aineiston luokittelusta oli kulunut yli kaksi viikkoa. Otos jakautui molemmilla kerroilla yhtä moneen segmenttiin (224) ja sisältömuuttujien arvojen osalta vastaavuus

mittauskertojen välillä oli esitysmuodon sekä henkilö- ja tilannelähteen kohdalla täydellinen. Aihealue- ja kestromuuttajat sisälsivät kumpikin kolme poikkeamaa. Poikkeamien määrä oli otoksen koko huomioiden marginaalinen eli mittaria voidaan reliabiliteettinsa osalta pitää laadukkaana.

TULOKSET

Aloitamme tulosten läpikäymisen siitä, kuinka aineisto jakautui studio-osuuksittain (taulukko 1). Tämän jälkeen tarkastelemme luokkien keskinäisiä suhteita esitysmuodon (taulukko 2), aihealueen (taulukko 3) ja henkilö- ja tilannelähteiden (taulukko 4) osalta. Taulukkoon 1 olemme merkinneet näkyviin segmenttien lukumäärän studiokohtaisen keskiarvon (s/st.) ja studioiden keskimääräisen keston (kesto/st.). Lisäksi kaikista taulukoista on nähtävissä segmenttien lukumäärä (lkm.), yhteiskesto (kesto) ja yhteiskeston perusteella laskemamme prosenttiosuus kanavan studiosisällöstä (%). Esitysmuodon, aihealueen sekä henkilö- tai tilannelähteen kohdalla olemme järjestäneet luokat taulukoihin niiden prosenttiosuuden mukaisessa suuruusjärjestyksessä (taulukot 2, 3 ja 4). Tulosten esittämistä selkeyttääksemme yhdistimme taulukoihin joitain samantyyppisiä, vielä aineiston luokittelun ja mittaamisen aikana erillisiä, luokkia. Esitysmuotomuuttujan omat haastattelut -luokka koostuu luokkien studiohaastattelut, asia- ja henkilöhaastattelut sekä kiertoaastattelut segmenteistä, jotka perustuivat kotimaisen tv-yhtiön omaan tiedonhankintaan. Muuten yhdistetyt luokat vastaavat nimeltään mittarin luokkia. Vähiten aineistossa esiintyneet luokat sijoitimme taulukoissa luokkaan muu ja niitä koskevat selvennykset taulukoiden alaviitteiksi. (Taulukot 2, 3 ja 4.)

Aineiston jakautuminen. C Moren sisältöä oli aineistossa lähes tunnin verran Ylen sisältöä enemmän, vaikka aineisto koostui 12 Ylen ja kymmenen C Moren televisioiman ottelun studiolähetyksistä. Eroa selittää C Moren Yleen verrattuna keskimäärin noin kaksi kertaa pidemmät jälkistudiot (Yle, 14.29; C, More 31.54). Sekä ennakkostudiot (Yle, 31.17; C More, 31.44) että luonnollisesti myös puoliaikastudiot (Yle, 13.33; C More, 13.23) olivat kummallakin kanavalla keskimäärin samanmittaisia. C Moren studiolähetykset jakautuivat selkeästi suurempaan määrään segmenttejä, kun noin kaksi kolmannesta koko aineiston segmenteistä oli C Moren lähetyksistä. Segmenttien suurempi määrä C Moren lähetyksissä kertoo kanavan studio-osuuksien Yleen nähden nopeammasta tahdistista, mikä voidaan tulkita osoitukseksi kaupallisten medioiden taipumuksesta suosia yksinkertaisettuja esityksiä (ks. Nieminen & Pantti 2012, 39). Ylellä saman esitysmuodon ja aihealueen piirissä pysyteltiin pidempään. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Ylen ja C Moren MM-kisastudioiden sisältöjen määrä aineistossa.

Studio	Yle					C More				
	s/st.	kesto/st.	lkm.	kesto	%	s/st.	kesto/st.	lkm.	kesto	%
Ennako	12	31.17	144	6.15.25	52,7	19	31.44	190	5.17.22	41,2
Puoliaika	3,8	13.33	46	2.42.37	22,8	10	13.23	100	2.13.49	17,4
Jälki	4,3	14.29	52	2.53.46	24,4	21,2	31.54	212	5.18.56	41,4
Yhteensä	20,1	59.19	242	11.51.48	100	50,2	1.17.01	502	12.50.07	100

Esitysmuodot. Suurin osa studiolaähetyksen ajasta kummallakin kanavalla kului keskusteluun ja näytteiden kommentointiin (Yle, 64,1 %; C More, 56,6 %). Journalistiseksi sisällöksi miellettyjen omien haastattelujen (Yle, 3,7 %; C More, 4,5 %) sekä raporttien ja reportaasien (Yle, 2,4 %; C More, 2,8 %) osuudet olivat molemmilla kanavilla samankaltaisia. Ylellä esitykset (Yle, 7,9 %; C More, 2,5 %), paneelikeskustelut (Yle, 4,8 %; C More, 0,7 %) ja montaasit (Yle, 3,2 %; C More, 1,4 %) veivät selvästi suuremman osan ajasta kuin C Morella. Esityksillä tarkoitamme segmenttejä, joissa tiettyä asiakokonaisuutta käytiin studiossa läpi näytön äärellä tai kuvamateriaalin tukemana siten, että yksi henkilö oli selvästi päävastuussa esityksen sisällöstä. Ylellä esimerkiksi **Juha Rantalaan** henkilöityneet *Jallun arkisto-* ja **Miika Nuutisen** pitämät ”*data corner*” -segmentit määrittyivät esitysluokkaan. C Morella taas tilaa studiossa käytettiin dynaamisemmin ja siksi esitysluontoisia elementtejä sisältäneet segmentit määrittyivät usein esimerkiksi keskustelu- tai näytteiden kommentointi-luokkiin. Kerromme tämän esimerkiksi siitä, että tulosten tarkastelua ei kannata rajoittaa yksittäisten luokkien väliseen vertailuun. (Taulukko 2.)

Paneelikeskustelut olivat keskusteluista poiketen studiovieraita sisältäneitä, tietyn teeman ympärillä käytyjä keskusteluja, joista kaikki kuusi käytiin aivan turnauksen alkuvaiheessa yhteiskunnallisten teemojen ympärillä. Ylellä paneelikeskustelujen osuus oli merkittävä, kun taas C Morella nähtiin vain yksi noin viiden minuutin mittainen keskustelu. Montaasit verrattain pitkinä, kohokohtien, kisahistorian ja yksittäisten pelaajien fiilistelyissä olennai-

sina musiikkivideomaisina insertteinä olivat tyypillisempiä Ylelle. Yksi selittävä tekijä lienee se, että MM-jalkapalloa pitkään televisioineena Ylellä on näihin runsaasti arkistomateriaalia.

C Morella esitysmuodot jakautuivat hieman Yleä tasaisemmin. Selvästi enemmän C Morella nähtiin juontoja (Yle, 1,7 %; C More, 5,1 %) sekä vain C Morella nähtyjä väittelyjä (3,9 %) ja demonstraatioita (0,9 %). Juontojen suurempaa määrää C Morella selittää sen lähetyksen kiivaampi tahti ja lähetyksen tekeminen yhtä aikaa mainoskatkoja sisältäneelle MTV:n vapaasti katsottavalle kanavalle. Ylellä juonnot tulivat harvemmin määritetyksi omaksi luokakseen, sillä ne sulautuivat useimmiten osaksi alkamassa tai päättyvässä olutta pidempää segmenttiä. Väittelyluokkaan määritetyt segmentit olivat kaikki C Moren *Kolme minuuttia* -ohjelmanumeron sisältöjä. Näissä segmenteissä kaksi C Moren kisatiimin jäsentä kiistelivät humoristiseen sävyyn juontajan heille esittämistä väitteistä. Demonstraatioluokkaan määritetyt ja Jätkäsaaren kentällä Helsingissä kuvatut segmentit palvelivat niin ikään pitkälti viihteen tarkoitusperiä, kun kisatiimin jäsenet koettivat niissä vuorollaan uusintaa mieleensä painuneita MM-kisamaaleja. Ylelle eksklusiivisten esitysmuotoluokkien tietoisuus (0,7 %) ja takauma (0,4 %) sisällöt olivat puolestaan valistavampia, joskin niiden osuus kanavan sisällöstä oli vain C Morella esiintyneisiin esitysmuotoluokkiin nähden pienempi.

C Morella esitettiin myös useammin kansainvälistä alkuperää olleita kentänlaitahaastatteluja ja lehdistötilaisuuskommentteja (Yle, 0,8 %; C More, 2,0 %), mihin osasyynä

Taulukko 2. Segmenttien esitysmuodot Ylen ja C Moren MM-kisastudioissa.

Yle				C More			
Esitysmuoto	lkm.	kesto	%	Esitysmuoto	lkm.	kesto	%
Keskustelu ja näytteiden kommentointi	96	7.36.21	64,1	Keskustelu ja näytteiden kommentointi	157	7.15.55	56,6
Esitys	14	55.56	7,9	Kv. juttu tai lausunto	27	39.59	5,2
Kv. juttu tai lausunto	23	34.58	4,9	Juonto	67	39.09	5,1
Paneelikeskustelu	5	34.08	4,8	Ei esitysmuotoa	81	35.44	4,6
Omat haastattelut	10	26.36	3,7	Omat haastattelut	17	34.56	4,5
Montaasi	11	22.38	3,2	Väittely	8	30.02	3,9
Raportit ja reportaasit	9	16.59	2,4	Sekalainen	9	23.42	3,1
Juonto	17	11.57	1,7	Raportit ja reportaasit	11	21.51	2,8
Trailerit tai tiiserit	18	10.44	1,5	Muu**	46	19.33	2,5
Sekalainen	2	10.22	1,5	Esitys	7	19.00	2,5
Jingle	23	6.54	1,0	Kentänlaitahaastattelut ja lehdistötilaisuuskommentit	17	15.38	2,0
Kontribuutio	2	6.27	0,9	Kontribuutio	14	15.04	2,0
Kentänlaitahaastattelut ja lehdistötilaisuuskommentit	5	5.58	0,8	Trailerit tai tiiserit	24	12.09	1,6
Tietoisuus	2	5.18	0,7	Montaasi	8	11.00	1,4
Muu*	3	3.41	0,5	Uutiskatsaus	6	9.45	1,3
Takauma	2	2.51	0,4	Demonstraatio	3	6.40	0,9
Yhteensä	242	11.51.48	100	Yhteensä	502	12.50.07	100

*Sisältää myös luokkaan uutiskatsaus määritetyt segmentit.

** Sisältää myös luokkiin paneelikeskustelu ja jingle määritetyt segmentit.

oli todennäköisesti kanavan pidemmät jälkistudiot. Pitkälti kansainvälisestä materiaalista koostuneet kansainväliset jutut ja lausunnot (Yle, 4,9 %; C More, 5,2 %) sekä trailerit ja tiiserit (Yle, 1,5 %; C More, 1,6 %) veivät hyvin samankaltaisen osuuden kummallakin kanavalla. C Moren voidaan kuitenkin tulkita hyödyntäneen lähetyksissään enemmän Fifan Qatarin kisoista tarjoamaa materiaalia, sillä sen lähetyksissä siirtymiä palvelivat juontojen ohella usein virallisten kisabiisien säestämät videot esimerkiksi päivän ottelutapahtumista, stadionien julkisivuista ja pelaajista saapumassa stadioneille. Tällaiset, vähän tuotannollista panosta vaatineet ja kuitenkin yhteensä paljon lähetyksiaika vieneet, segmentit määritettiin ei esitysmuotoa -luokkaan ja niitä nähtiin vain C Morella (4,6 %).

Myös sekalaisen esitysmuotojen osuus oli C Morella suurempi, mitä selittää ainakin kanavan studiolähetysten dynaamisempi luonne ja tilankäyttö, mikä teki segmenttien ensisijaisen esitysmuotoluokan määrittämisestä toisinaan mahdotonta. Sekalainen-luokkaan määrittyi myös esimerkiksi inserttejä, joissa kansainvälinen materiaali ja kotimaisen tv-yhtiön tuotokset sekoittuivat siten, ettei ensisijaista esitysmuotoluokkaa kyetty määrittämään. Muu-luokkaan sijoitettiin segmentit, joita ei voitu määrittää muihin esitysmuotoluokkiin. Ennen tiettyjen luokkien yhdistämistä muu-luokan osuus oli Ylellä 0,3 ja C Morella 1,4 prosenttia.

Aihealueet. Studiolähetyksen ottelu oli yleisin segmenttien aihealue sekä Ylellä (49,3 %) että C Morella (32,1 %). Ylen suurempaa osuutta otteluluokan kohdalla selittää ajallises-

ti pidempien segmenttien lisäksi luokituskriteeri, jonka mukaan segmentit, joissa joukkueen avauskokoonpanoa esiteltiin lähetyksestä toiseen samanlaisina toistunein grafiikoin, sijoitettiin otteluluokkaan. Tämä selittää osaltaan sitä, miksi C Morella oli Yleen nähden suurempi osuus sisältöä useassa luokassa, kuten joukkue (Yle, 5,7 %; C More, 8,7 %), turnaus (Yle, 4,6 %; C More, 9,3 %), ohjelmasisältö (Yle, 2,6 %; C More, 6,2 %), tuomarit ja säännöt (Yle, 2,1 %; C More, 3,2 %) sekä verkkosisällöt, katsojakisat ja -kysymykset (Yle, 1,0 %; C More, 2,6 %). Lisäksi C Morella merkittävän osuuden (4,6 %) veivät ei aihealuetta -segmentit, jotka olivat täysin samoja kuin ei esitysmuotoa -segmentit. (Taulukko 3.)

Luokkaan pelaajat ja valmentajat määritettyjen segmenttien osuus oli C Morella huomattavasti Yleä suurempi (Yle, 2,0 %; C More, 10,9 %). Poikkeavaa aineistossa oli Portugalin tähtipelaaja **Cristiano Ronaldo** koskeneiden sisältöjen paljous C Moren lähetyksissä, vaikka Portugalin otteluita sisältyi aineistoon vain yksi. Aihealueena yksin Ronaldon osuus C Morella (3,1 %) oli suurempi kuin kaikkien pelaajat ja valmentajat -luokkiin Ylellä sijoitettujen segmenttien osuudet yhteensä. Tähdet ovat oleellinen osa urheilumedian rakentamia narratiiveja (ks. esim. Kolamo 2018; Whannel 2002), mutta lisäksi havaintomme tukee käsitystä yksityisten medioiden julkista palvelua henkilöidymisestä esityksistä (ks. Nieminen & Pantti 2012, 39).

Ylellä selvästi C Morea suurempi osuus käytettiin politiikan ja kisojen taustojen parissa (Yle, 10,2 %; C More, 3,0 %). C Moren studioihin ei sisältynyt lainkaan politiik-

Taulukko 3. Segmenttien aihealueet Ylen ja C Moren MM-kisastudioissa.

Yle				C More			
Aihealue	lkm.	kesto	%	Aihealue	lkm.	kesto	%
Ottelu	76	5.50.44	49,3	Ottelu	99	4.07.34	32,1
Politiikka ja kisojen taustat	21	1.12.21	10,2	Sekalainen	35	1.25.34	11,1
Sekalainen	16	57.01	8,0	Pelaajat ja valmentajat	38	1.23.44	10,9
Joukkue	20	40.32	5,7	Turnaus	32	1.11.55	9,3
Kisahistoria	13	33.09	4,7	Joukkue	32	1.07.16	8,7
Turnaus	13	32.53	4,6	Ohjelmasisältö	82	47.27	6,2
Taktiikka ja data-analytiikka	7	26.48	3,8	Ei aihealuetta	81	35.44	4,6
Ohjelmasisältö	32	18.50	2,6	Tuomarit ja säännöt	10	24.40	3,2
Tuomarit ja säännöt	2	15.00	2,1	Politiikka ja kisojen taustat	7	23.01	3,0
Pelaajat ja valmentajat	6	14.25	2,0	Verkkosisällöt, katsojakisat ja -kysymykset	26	19.41	2,6
Muu*	5	12.23	1,7	Kisahistoria	11	14.18	1,9
Kohokohdat	3	9.10	1,3	Taktiikka ja data-analytiikka	6	12.29	1,6
Kisajärjestelyt ja -tunnelma	4	7.55	1,1	Muu**	30	12.15	1,6
Verkkosisällöt, katsojakisat ja -kysymykset	17	7.19	1,0	Kohokohdat	3	8.34	1,1
Kisatunnelma ulkomailla	5	6.43	0,9	Kisajärjestelyt ja -tunnelma	5	8.23	1,1
Harjoittelu ja valmennus	2	6.35	0,9	Kisatunnelma ulkomailla	5	7.32	1,0
Yhteensä	242	11.51.48	100	Yhteensä	502	12.50.07	100

*Sisältää myös luokkiin kulttuuri ja pelaajien terveys määritetyt segmentit.

**Sisältää myös luokkiin yhteistyökumppanit, harjoittelu ja valmennus, pelaajien terveys sekä kulttuuri määritetyt segmentit.

kaluokan kanssa yhdistettyjä kisojen taustat -luokan segmenttejä, jotka käsittelivät Qatarin kisojen järjestämiseen liittyneitä negatiivissävyytteisiä teemoja, kuten maan ihmisoikeustilannetta, siirtotyöläisten kohtelua, Fifan korruptiota tai kisojen kustannuksia ja perintöä. Poliittikalukokan sisällöissä käsiteltiin Fifan päätöksentekoa ja siihen vaikuttamista sekä muuta yhteiskunnallista vaikuttamista, kuten erilaisia kannanottoja. Ylellä myös politiikka-aiheiden kirjo oli C Morea laajempi, kun esimerkiksi turnauksessa esiintyneiden joukkueiden kotimaiden sisäpolitiikka sai toisinaan huomiota.

Kun vertaamme politiikka ja kisojen taustat -luokan segmenttien osuuksia alkulohkon ensimmäisen kierroksen otte- luiden ja pudotuspelivaiheen otte- luiden välillä, huomaamme merkittävän muutoksen. Poliittikka ja kisojen taustat -luokan segmentit veivät alkulohkovaiheeseen nähden pudotus- pelivaiheessa Ylellä 12,6 prosenttiyksikköä ja C Morella 1,3 prosenttiyksikköä pienemmän osuuden kanavan studio- sisällöstä. Kun panokset kentällä kasvoivat ja lähetyssajat pitenivät, tapahtuman yhteiskunnalliset ulottuvuudet saivat studioissa vähemmän huomiota. Tulos mukaillee Hornmoe- nin ja Knudsenin (2024) tutkimusta.

Erityisesti yleisradioyhtiöiden toiminnassa tärkeänä pi- detyn joukkoviestinnän kulttuuris-moraalisen tehtävän vaa- liminen (ks. Nieminen 2002, 7) näkyi Ylellä politiikan ja kisojen taustojen runsaamman käsittelyn lisäksi luokkien kishistoria (Yle, 4,7 %; C More, 1,9 %) sekä taktiikka- ja data-analytiikka (Yle, 3,8 %; C More, 1,6 %) suurempana osuutena. Ylen paljon käyttämässä menneiden kisojen nos- talgisoinnissa ei myöskään täysin unohdettu urheilun laa- jempia yhteiskunnallisia yhteyksiä, kun esimerkiksi Argenti- nan vuoden 1978 kiistanalaista MM-turnausta muisteltiin kentätapahtumien ohella maansa kansalaisia sortaneen sotil- lasjuntan kisoina. Muistelutyössä ei siten aukottomasti tuet- tu Fifa-johtoisen kisojen tuotantokoneiston määrittelyvaltaa (vrt. Kolamo 2014, 229–230).

Kohokohtien (Yle, 1,3 %; C More, 1,1 %), kisajärjestelyi- den ja -tunnelman (Yle, 1,1 %; C More, 1,1 %) sekä kisa- tunnelman ulkomailla (Yle, 0,9 %; C More, 1,0 %) osuudet olivat molemmilla kanavilla samankaltaisia. Lisäksi seka- laisten aihealueiden määrä oli melko korkea sekä Ylellä (8,0 %) että C Morella (11,1 %), mikä kertoo studiokes- kustelujen rönsyilystä ja aineiston luonteen luokittelutyölle asettamista haasteista.

Henkilö- ja tilannelähteet. Henkilö- ja tilannelähteet määri- timme sen perusteella, missä roolissa tai asemassa segmen- tissä ollut henkilö esitettiin. Sekalainen-luokkaan sijoitimme segmentit, joissa kuultiin useampaa keskenään eri luokkiin 2–14 sijoittunutta henkilö- tai tilannelähdettä. Kisatiimi oli selvästi yleisin henkilö- tai tilannelähde molemmilla ka- navilla (Yle, 68,8 %; C More, 76,7 %). C Moren kisatiimi oli pienempi ja suuri osa sen jäsenistä oli takavuosien kirk- kaimpia Suomi-jalkapallon miestähtiä, minkä lisäksi mies- ten A-maajoukkueen aktiivipelaajat kertoivat kokemuksistaan *Huuhkajan silmin* -inserteissä. (Taulukko 4.) Toisin kuin Ylellä myös selostajat pääsivät C Morella osaksi studiolahe- tyksiä kuvayhteys selostamoon -tyyppisissä kontribuutioesi- tysmuotoluokan segmenteissä (ks. taulukko 2). Viihdettä ja kaupallisia intressejä palveleva tähtivetoisuus näkyi myös näiltä osin voimakkaammin C Morella (ks. Whannel 1992, 112–113, 122–123).

Enemmän otte- luita televisioineen Ylen kisatiimi oli suu- rempi, minkä lisäksi asiantuntija- ja juontotehtävissä nähtiin Ylellä hieman enemmän naisia kuin C Morella. Yle myös hyödynsi enemmän kisatiimin ulkopuolista asiantuntijuut- ta sekä jalkapallon (Yle, 10,3 %; C More, 0,7 %) että yhe- teiskunnallisten asioiden (muut asiantuntijat ja ulkomaiset toimittajat: Yle, 3,2 %; C More, 0,2 %) suhteen. C Morella puolestaan kuultiin enemmän Palloliiton johtoa (Yle, 0,5 %; C More, 1,7 %). Tämä toteutui etenkin politiikka-aiheis- sa, joissa C Morella käännyttiin usein myös kansalaisten

Taulukko 4. Segmenttien henkilö- tai tilannelähteet Ylen ja C Moren MM-kisastudioissa.

Yle				C More			
Henkilö- tai tilannelähde	lkm.	kesto	%	Henkilö- tai tilannelähde	lkm.	kesto	%
Kisatiimi	124	8.09.48	68,8	Kisatiimi	287	9.50.28	76,7
Muu jalkapalloasiantuntija	13	1.13.19	10,3	Ei henkilö- tai tilannelähdettä	151	1.15.38	9,9
Ei henkilö- tai tilannelähdettä	58	51.02	7,2	MM-kisapelaajat ja valmentajat	43	53.12	6,9
MM-kisapelaajat ja -valmentajat	29	42.57	6,0	Palloliiton johdon edustaja	4	13.24	1,7
Muut asiantuntijat ja ulkomaiset toimittajat	4	25.35	3,6	Sekalainen	4	9.46	1,3
Muu*	6	11.31	1,6	Kansalainen	4	9.28	1,2
Sekalainen	3	8.09	1,1	Muu**	4	7.26	1,0
Kansalainen	4	5.54	0,8	Muu jalkapalloasiantuntija	1	5.37	0,7
Palloliiton johdon edustaja	1	3.33	0,5	Suomalaispelaaja	4	5.08	0,7
Yhteensä	242	11.51.48	100	Yhteensä	502	12.50.07	100

*Yhdistetty luokkiin suomalaispelaaja, kisaturisti, ulkomaisen jalkapalloliiton edustaja, ulkomainen pelaaja ja Fifa-johtaja määritetyistä segmenteistä.

** Yhdistetty luokkiin kisaturisti, ulkomaisen jalkapalloliiton edustaja, ulkomainen toimittaja ja MM-kisatuomari määritetyistä segmenteistä.

puoleen. Kansalaiset (Yle, 0,8 %; C More, 1,2 %) olivat kummallakin kanavalla äänessä erityisesti kisatunnelmaan ulkomailla keskittyneissä segmenteissä. Kansainvälistä tuotantoa olleessa materiaalissa kuultuja MM-kisapelaajia ja -valmentajia esiintyi henkilö- tai tilanelähteenä samassa määrin molemmilla kanavilla (Yle, 6,0 %; C More, 6,9 %). (Taulukko 4.)

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme on kotimainen avaus urheilun studio-ohjelmien määrälliseen analysointiin. Ylen ja C Moren jalkapallon MM-studioiden sisältöjä vertailevan tutkimuksen tulokset ovat monilta osin arkkihavaintoihin ja tutkimuskirjallisuuteen perustuneita ennakkokäsityksiä tukevia. Yleisradioyhtiölle ominaiseen tapaan Ylen studioissa hakeuduttiin määrätietoisemmin urheiluyhteisöllisten viitekehysten ulkopuolelle, kun synkkiä sävyjä sisältänyt tapahtuman laajempi yhteiskunnallinen konteksti sai runsaasti huomiota itse pelin ja perinteisen MM-kisastudioiden viihdesisällön ohella (ks. Lünich ym. 2021). Yleisradioyhtiön valistuksellinen tarkoituksellisuus heijastui Ylen studioissa muun muassa runsaana kishistorian sekä taktiikan ja data-analytiikan käsittelyä. Lisäksi Ylen lähetyksissä kuultiin verrattain suurta joukkoa erilaisia asiantuntijoita. Ylen studioissa nähtiin näin laaja-alaisempaa urheilujournalismia, josta oli huomattavissa pyrkimykset moniaineksisen katsojajoukon palvelemiseen ja kokonaiskuvan välittämiseen tapahtumasta.

C Moren tähtivoimaisen kisatiimin miehittämissä studioissa usein kielteiset yhteiskunnalliset aiheet jäivät selvästi vähemmälle huomiolle samalla, kun pelaajien ja valmentajien osuus segmenttien aihealueena oli Yleen verrattuna huomattavasti suurempi. Kevyine jutusteluineen ja lyhympine segmentteineen C Moren studiot edustivat viihteellisyyteen tukeutuvaa tyyliä, jossa urheilumaailman epäkohtien vakavahenkiselle tarkastelulle jäi vähemmän tilaa (ks. Boyle & Haynes 2009, 212; Whannel 2002, 198–200). Kaiken kaikkiaan C Moren lähetyksissä korostui voimakkaammin tv:n urheilujournalismia leimaava pyrkimys viihdetuotteen myymiseen (ks. Boyle 2006, 174; Laine 2023b, 5). Ylen studioiden reflektiivisempi ja tasapainoisemmin eri näkökulmia painottanut ote kertoi puolestaan journalistisemmin orientoituneesta tyylistä (ks. Whannel 1992, 60–63) ja julkisen palvelun kulttuuris-moraalisista periaatteista (ks. Nieminen 2002, 7). Kuitenkin myös Ylellä keskustelu politiikasta ja kisojen taustoista jäi turnauksen edetessä urheilullisten aspektien varjoon, mikä oli odotettua mittavien lähetysinvestointien myötä (ks. Laine 2023b, 5).

Kriittisen mediaseurannan on ajateltu edesauttavan ihmisoikeuksien toteutumista urheilun megatapahtumia järjestettäessä ja karkottavan epädemokraattisia valtioita hakuprosesseista (ks. Hornmoen & Knudsen 2024). Olympiakisojen kesällä 2024 isännöineen Pariisin ja tulevien isäntien perusteella diktatuurien aika onkin ainakin hetkeksi ohi, sillä seuraavat olympialaiset järjestävät Milano ja Cortina d'Ampezzo (2026), Los Angeles (2028), Provence-Alpit-Riviera–Auvergne-Rhône-Alpes (2030), Brisbane (2032) ja Salt Lake City (2034). Toisaalta Fifan 2034 miesten MM-kisojen myöntäminen Saudi-Arabialle sangen kyseenalaisen valintaprosessin päätteeksi osoittaa, että Lähi-idän öljyrahassa kylpevä ja ihmisoikeusloukkauksista tunnettu kuningaskunta jatkaa miljardien pumpaamista urheilupesun ja Fifan

johdossa raha ratkaisee, eivätkä ihmisoikeuskysymykset. Kun italialais-sveitsiläinen juristi **Gianni Infantino** valittiin korruptioskandaaleissa ryvetyneen Fifan johtoon vuonna 2016, moni odotti järjestön kurssin muuttuvan. Sen sijaan Fifa on Infantinon johdolla seilannut kohusta toiseen. Näitä on seurattu tiiviisti mediassa, mutta vaikutuksia päätöksentekoon tällaisella ei ole ollut.

Analyyssia varten kehittelemämme mittarin laatiminen ja soveltaminen olivat vahvasti riippuvaisia siitä vastuussa olleen tutkijan subjektiivisesta näkemyksestä. Olemme tietoisia mittarin rajoituksista kuvata todellisuutta objektiivisesti (ks. Seppänen 2005, 176). Tutkimuksemme validiteetti, eli sekä yksittäisten muuttujien että koko tutkimuksen kyky mitata juuri sitä, mitä oli tarkoitettu, perustui yhden tutkijan pitkäjänteisesti tekemälle ja tarkasti kuvaamallemme mittarin kehittä- ja soveltamistyölle (ks. Seppänen 2005, 155). Toisaalta juuri huolellisen aineistoon perehtymisen ansiosta olemme kyenneet tuloksia auki kirjoittaessamme arvioimaan tulkintojemme pätevyyttä (ks. Seppänen 2005, 150–151).

Kehittelemästämme mittarista on apua tulevaisuudessa urheiluohjelmien määrällisestä tarkastelusta kiinnostuneille tutkijoille. Vertailla sopisi esimerkiksi eri aikoina ja eri paikoissa käytyjen arvokisojen tai miesten ja naisten arvoturnausten studiolähetyksiä. Analyyssia lähetysten tietyistä ulottuvuuksista olisi lisäksi mahdollista syventää laadullisin menetelmin. Tutkia voisi myös sitä, millaiset lähetyskoostumukset miellyttävät demografisesti erilaisia katsojaryhmiä. Tai rajatun mittarin, ovatko televisourheilua seuraavat suomalaiset ylipäättään kiinnostuneita yhteiskuntakriittisistä aiheista.

Lähteet

- Alkio, M.** 2023. Yleisradiotoiminta ja markkinat. Helsinki: Edita.
- Boyle, R.** 2006. Sports journalism: Context and issues. Lontoo: SAGE.
- Boyle, R., & Haynes, R.** 2009. Power play: Sport, the media and popular culture, 2. p. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Brannagan, P. M., & Giulianotti, R.** 2015. Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football's 2022 World Cup finals. *Leisure Studies* 34 (6), 703–719.
- Dayan, D.** 2009. Beyond media events: Disenchantment, derailment, disruption. Teoksessa N. Couldry, A. Hepp, & F. Krotz (toim.), *Media Events in a Global Age*. Lontoo: Routledge, 23–31.
- Ellis, J.** 1992. *Visible Fictions: Cinema: Television: Video*. Lontoo: Routledge.
- Fifa Annual Report 2022.** Viitattu 8.1.2025. <https://publications.fifa.com/en/annual-report-2022/>
- Foley, M., McGillivray, D., & McPherson, G.** 2011. Events policy: The limits of democracy. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* 3 (3), 321–324.
- Herkman, J.** 2005. Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto: Median markkinoituminen ja televisioituminen. Tampere: Vastapaino. Väitöskirja.
- Hietala, V.** 1996. Ruudun hurma: Johdatus tv-kulttuuriin. Helsinki: YLE-opetuspalvelut.
- Horky, T.** 2011. Examining the Structures of Major Football Tournaments on Television: An Analysis of the Quality of World Cup and European Cup Broadcasts. *International Journal of Sport Communication* 4 (2), 217–232.
- Horky, T., Clavio, G., & Grimmer, C.** 2020. Broadcasting the World Cup: A multinational comparative analysis broadcast quality in the 2014 World Cup. *Soccer and Society* 21 (1), 15–28.
- Hornmoen, H., & Knudsen, A. G.** 2024. Critically Contextualising a Mega-Event: Nordic Sports Commentaries During the 2022 World Cup

in Football. Media and Communication 12, article 8051. Viitattu 2.9.2024. <https://doi.org/10.17645/mac.8051>

Kolamo, S. 2014. FIFAn valtapeli: Etelä-Afrikan jalkapallon MM-kisat 2010 keskitettynä mediaspektaakkelinä. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 116. Väitöskirja.

Kolamo, S. 2018. Mediaurheilu: Tunnetalouden dynamo. Tampere: Vastapaino.

Kolamo, S., & Levä, I. 2022. "Tällä hetkellä jalkapallolla ei ole mitään merkitystä": Qatarin jalkapallon MM-kisat 2022 malliesimerkinä urheilun kuvanäytöksellisyyden voimasta. Liikunta & Tiede 59 (4), 80–90.

Laine, A. 2011. Urheilujournalismin Suomi-Ruotsi-maaottelu: Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympiaautiloista. Helsinki: Edita. Väitöskirja.

Laine, A. 2023a. Katsaus käsitteisiin – Urheilujournalismi, urheilujournalistikka, mediaurheilu ja urheilumedia. JYU Studies 2. Viitattu 2.9.2024. <https://doi.org/10.17011/jyustudies/2>

Laine, A. 2023b. Urheilujournalismin ominaispiirteet. JYU Studies 2. Viitattu 2.9.2024. <https://doi.org/10.17011/jyustudies/2>

Laine, A. 2025. Suomen urheilumediakenttä murroksessa. Teoksessa J. Kokkonen (toim.) Urheilun murros. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 178, 31–49.

Lünich, M., Starke, C., Marcinkowski, F., & Dosenovic, P. 2021. Double Crisis: Sport Mega Events and the Future of Public Service Broadcasting. Communication and Sport 9 (2), 287–307.

Nieminen, H. 2002. Joukkoviestinnän ja sen julkisen sääntelyn perusteet. Teoksessa H. Kulla (toim.) Viestintäoikeus. Helsinki: WSOY lakitieto, 3–34.

Nieminen, H., & Pantti, M. 2012. Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen, 3. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Paché, G. 2022. Qatar 2022 and After: A Credible Threat for the FIFA Empire? Journal of Business Diversity 22 (2), 25–32.

Pietilä, V. 1976. Sisällön erittely, 2 korj. p. Helsinki: Gaudeamus.

Rowe, D. 2003. Sport, Culture and the Media: The Unruly Trinity, 2. p. Maidenhead: Open University Press.

Salomaa, E. 2019. Television ja Twitterin risteyksessä: Sosiaalinen televisio vuorovaikutuksen ja mediatapahtumaan osallistumisen välineenä. Jyväskylän yliopisto. JYU dissertations 140. Väitöskirja.

Seppänen, J. 2005. Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.

Sirkkiä-Jarva, S. 2007. TV-urheilun puoli vuosisataa. Teoksessa J. Wiio (toim.) Television viisi vuosikymmentä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 447–477.

Tjernström, S., & Tjernström, E. 2008. Rational Foolishness Would Destroy a Public Service Broadcasting System. Journal of Media Economics 21 (4), 258–263.

Whannel, G. 1992. Fields in vision: Television sport and cultural transformation. Lontoo: Routledge.

Whannel, G. 2002. Media sport stars: Masculinities and moralities. Lontoo: Routledge.

LIITE 1. TUTKIMUKSESSA KÄYTETYN MITTARIN MUUTTUJAT JA NIIDEN SISÄLTÄMÄT LUOKAT.

A. Numero

B. Kanava

1. Yle
2. C More

C. Ottelu

1. Qatar—Ecuador
2. Englanti—Iran
3. Senegal—Hollanti
4. USA—Wales
5. Argentiina—Saudi-Arabia
6. Tanska—Tunisia
7. Meksiko—Puola
8. Ranska—Australiala
9. Marokko—Kroatia
10. Saksa—Japani
11. Espanja—Costa Rica
12. Belgia—Kanada
13. Sveitsi—Kamerun
14. Uruguay—Etelä-Korea
15. Portugali—Ghana
16. Brasilia—Serbia
17. Hollanti—Argentiina
18. Englanti—Ranska
19. Argentiina—Kroatia
20. Ranska—Marokko
21. Kroatia—Marokko
22. Argentiina—Ranska

D. Studio-osuus

1. Ennakkostudio
2. Puoliaikastudio
3. Jälkistudio

E. Esitysmuoto

0. Ei
1. Juonto

2. Keskustelu

3. Näytteiden kommentointi

4. Esitys

5. Paneelikeskustelu

6. Väittely

7. Studiohaastattelu

8. Kontribuutio

9. Raportti

10. Reportaasi

11. Asia- ja henkilöhaastattelut

12. Kiertohaastattelu

13. Kentänlaitahaastattelu

14. Lehdistötilaisuuskommentit

15. Kansainvälinen juttu tai lausunto

16. Tietoisku

17. Uutiskatsaus

18. Demonstraatio

19. Takauma

20. Montaasi

21. Trailerit ja tiiserit

22. Jingle

23. Sekalainen

24. Muu

F. Aihealue

0. Ei

1. Ottelu

2. Turnaus

3. Kohokohdat

4. Taktiikka ja data-analytiikka

5. Kisahistoria

6. Tuomarit ja säännöt

7. Harjoittelu ja valmennus

8. Joukkue

9. Pelaaja

10. Valmentaja

11. Pelaajien terveys

12. Kisatunnelma ulkomailla

13. Kisajärjestelyt ja -tunnelma

14. Kulttuuri

15. Poliittikka

16. MM-kisojen taustat

17. Verkkoisällöt, katsojakisat ja -kysymykset

18. Ohjelmasisältö

19. Yhteistyökumppanit

20. Sekalainen

21. Muu

G. Henkilö- tai tilannelähde

0. Ei

1. Kisatiimi

2. Muu jalkapalloasiantuntija

3. Muu asiantuntija

4. Ulkomainen toimittaja

5. MM-kisapelaaja tai -valmentaja

6. MM-kisatuomari

7. Suomalaispelaaja

8. Ulkomainen pelaaja

9. Kisaturisti

10. Kansalainen

11. Qatarilainen

12. Fifa-johtaja

13. Palloliiton johdon edustaja

14. Ulkomaisen jalkapalloliiton edustaja

15. Sekalainen

16. Muu

H. Kesto (s)

I. Aikaväli videossa